Interviu cu FLORENTIN SMARANDACHE
„A scrie fără a scrie, a face literatură, fără literatură…”

Florentin Smarandache, scriitor şi matematician american de origine română, născut în comuna Bălceşti, judeţul Vîlcea, trăieşte în Phoenix, Arizona, Statele Unite ale Americii, din 1989, dinainte de Revoluţie. A reuşit să evadeze din lagărul comunist şi să ajungă în ţara tuturor posibilităţilor după un şir de peripeţii din care a ieşit învingător, având, astfel, şansa de a reuşi să-şi ducă visurile până la capăt. Este profesor de matematică la University of New Mexico, College Road, Gallup, New Mexico, şi autorul unor teorii în matematică, devenite celebre, sub denumirile: Funcţiile Smarandache, Secvenţele Smarandache, Constantele Smarandache şi Paradoxul Smarandache, fiind citat în Enciclopedia de 2000 de pagini – "CRC Concise Encyclopedia of Mathematics", de Eric W. Weisstein, apărută la prestigioasa editură americană CRC Press (Boca Raton, Florida), la sfârşitul anului 1998. Din 1990 încoace, Florentin Smarandache face naveta, anual, sau mai des, în funcţie de posibilităţi, în ţara de baştină, pe care nu a uitat-o niciodată, şi întreţine relaţii culturale şi de prietenie cu scriitori din România, precum şi cu românii din diaspora, care fac cinste neamului din care au izvorât.

- Cine a fost Florentin Smarandache în România şi cine este, acum, Florentin Smarandache în SUA? O scurtă biografie, în care aş vrea să vorbeşti despre cariera ta în România, emigrare, primii paşi în America, ocupaţia actuală, "Funcţiile Smarandache" etc.

- În România, am lucrat în industrie, doi ani, ca analist-programator la IUG Craiova, şi în învăţământ, ca profesor de matematică prin Vîlcea, Dolj şi Maroc. Am început să colaborez, fiind elev la la Liceul Pedagogic din Craiova, în revista şcolii, intitulată "Năzuinţe", cu probleme propuse, de matematică, şi careuri de rebus, prin 1971. Apoi, la "Gazeta Matematică" şi la alte publicaţii, româneşti sau străine. Din 1979, cream poeme, debutând în "Luceafărul", la rubrica lui Geo Dumitrescu, "Atelier literar", unde semnam cu pseudonimul Ovidiu Florentin, în 1980. Experienţa marocană (1982 – 1984), ca professeur cooperant de mathematiques, mi-a lărgit enorm orizontul, scăpând din chinga unui sistem rigid, pe un teren afânat. Predam într-un orăşel, numit Sefrou, la Liceul "Sidi El Hassan Lyoussi". Am contactat matematicieni, redactori, editori, scriitori, din perimetrul francofon. Au fost cei mai frumoşi ani din viaţa mea! În Maroc, m-am simţit mai bine decât mă simt în America! Întors în ţară, m-am izbit de tragedia găsirii unui loc de muncă… Până la urmă, am rămas, definitiv, şomer (septembrie 1986 – martie 1988), într-un stat socialist, prin "grija" deosebită a Inspectoratului Şcolar judeţean Dolj (pe atunci, inspector general era Gheorghe Calboreanu). Trăiam din meditaţii particulare… Mai rău, am "beneficiat" de interdicţia de a publica şi lucrări de matematică, deci, nepolitice… De atunci, mi-am pus în gând să "fug", să părăsesc ţara !…În urma unei audienţe la prim-secretarul de partid, de atunci, la Dolj, Ion Traian Ştefănescu, am obţinut dreptul de a merge în Bulgaria, în vizită. Am "evadat" relativ simplu, fără prea mare risc. În Burgas, port al Bulgariei la Marea Neagră, unde aveam nişte cunoştinţe (profesori întâlniţi în Maroc: Rosita şi Slavenko Markov), m-am înscris, la o agenţie de turism, pentru o excursie, de-o zi şi o noapte, la Istanbul. Am plătit biletul – 110 dolari SUA. Era în data de 8 septembrie 1988. Vorbeam fluent franceza. Vaporul pleca peste câteva ore, deci, nu era timp de verificări. Pe puntea vasului, după ce le-am arătat paşaportul, şi-au dat seama că nu-s franţuz. Un ofiţer bulgar mi l-a oprit, spunând că mi-l va returna numai în Bulgaria. Erau, în majoritate, refegişti, câţiva francezi din Alsacia, un bulgar, care s-a nimerit lângă mine, şi …un român. Echipajul era rusesc. "Osetiya", parcă, se numea vaporul. Pe ţărmul turcesc, fără nici un act (paşaportul meu este şi acum în Bulgaria), cu două genţi, în care aveam nişte dicţionare, o pereche de pijamale, un prosop, nişte ciorapi, o umbrelă şi … cam atât!

Trecusem graniţa româno-bulgară cu trenul, şi nu voiam să bat la ochi. M-am despărţit de grup şi am mers la Consulatul American din Istanbul. Aici, am primit formulare direct în limba română (mulţi marinari români săreau în Bosfor şi cereau azil politic). M-au trimis la poliţia turcă – secţia pentru străini. De-aici, m-au cazat într-un hotel – "ŞAN", unde am mai găsit trei români. O doamnă s-a speriat de mine. Eram tuns scurt, ras – din aceleaşi motive vamale… I-am auzit vorbind româneşte, în timp ce spălau nişte legume la un robinet: "- Sunteţi români ?", am intrat în vorbă; "- Aaa, …nu, nu…", mi-a răspuns, pe româneşte (!), fugind în cameră. I-a spus soţului, tremura: "Ăsta e de la Securitate, a venit să ne omoare (!)". Timp de o săptămână, am locuit la "ŞAN", în aceeaşi cameră cu un bulgar-turc şi un neamţ din Nürnberg. O babilonie adevărată: ei nu ştiau nici o limbă străină, deci, era imposibil să comunicăm. Am făcut rost de un dicţionar francez-german şi invers, atunci mai conversam, foarte strict şi anevoios, cu Norbert, din Nürnberg. Dacă am fi stat împreună timp de o lună, aş fi învăţat niţică germană. Ne împrieteniserăm, mă lua cu el prin oraş… Vrând-nevrând, trebuia să-i deprind vorba. Cum se întâmplase că Norbert tocmai rămăsese fără bani, i se furaseră, a trebuit să ajungă la Consulatul German (l-am descurcat eu cu ceva engleză) să anunţe un coleg din Germania, pentru a primi mărci, împrumut. Şi, în perioada aceea, mânca, de la mine, pâine cu usturoi (să mor dacă mint!)… Românii ceilalţi îi dăduseră nişte mărunţiş…Jucam şah cu bulgarul-turc, şi el îi zicea, la Regină, Ţarina… Pentru mine, suna comic! Apoi, înfuleca pâine cu… lubeniţă – parcă-l văd! Iar, ciudat! Când a plecat neamţul, mi-a lăsat mie aproape tot bagajul său: maşină de ras, săpun, sticlele goale de bere (pe care le-am vândut), cămăşi, ciorapi (spălaţi şi nespălaţi), prosoape, pantaloni verzui (de soldat german!): "Na, mă, că tu eşti emigrant!"… Asta a fost toată averea mea, pentru 19 luni în Turcia (la Acibadem, în partea asiatică), iar, din septembrie 1989, am fost mutaţi în Ankara. De la "ŞAN", au dat cu mine-n lagăr! Aici, am dus o viaţă de câine: am muncit la roabă, am scos cuie din scânduri, am făcut beton, am polizat, am vopsit, am încărcat bălegar, am tradus, am şlefuit marmură etc

Am emigrat foarte greu, a fost un calvar!… Unii refugiaţi au aşteptat, săracii, şi 3 ani, în vreme ce familiile lor rămăseseră în ţară. Nu se ştia unde şi când vom scăpa din acel infern, de câmp pestriţ: multe naţionalităţi la un loc, multe bătăi, multe beţii…Şi în America a fost extrem de dificil, mai ales în primele luni. Nu găseam de muncă, nu înţelegeam engleza. A trebuit să mai aştept încă 11 luni până când familia mea să primească viza americană! Copilul cel mic se născuse după "fuga" mea. Nu l-am văzut decât când împlinise deja 2 ani şi jumătate!…După un timp, am lucrat, ca inginer de software, la Corporaţia Honeywell din Phoenix, Arizona, care funcţionează sub egida Pentagonului, şi care se ocupă cu studii privind aviaţia militară. Colegii de serviciu au fost drăguţi cu mine. La sosirea familiei, mi-au dăruit haine, veselă de bucătărie, şi mi-au făcut surpriza de a-mi publica o parte dintre manuscrisele de matematică, care tratau un subiect din Teoria Numerelor (concepute pe când eram student la Craiova, eu inversând primul articol, în "Analele Universităţii Timişoara", 1980: "O funcţie în Teoria Numerelor"): mai în glumă, mai în serios, i-am zis "Funcţia Smarandache". Americanilor le place să fie nostimi, neprevăzuţi ("fun"-i). Actualmente, sunt profesor de matematică la University of New Mexico, College Road, din Gallup, New Mexico.

- ***Cum este SUA pentru românul "speriat" de comunism şi de sărăcie ?***

- Găsirea unui job, în SUA, este o problemă dură. Stilul de a căuta diferă total de cel ştiut în ţară (resume-uri, interview-uri). America şochează, sperie, atrage, respinge… Câţiva inşi, sosiţi din lagăr (după bani!), n-au rezistat decât 6 luni – 1 an şi, apoi, s-au întors în România. În jur de doi ani durează perioada de acomodare – după cum mărturiseau românii mai vechi. Dacă găseşti un job, totul vine, apoi, de la sine: bani, confort… Deşi există instabilitate crescută. Plecând din comunism – unde statul decidea pentru fiecare, în capitalism trebuie să te descurci singur. Nu mai aştepţi pomană de la cineva (umbrela protectoare sau perturbatoare a sistemului), trebuie să-ţi cauţi singur slujbă şi să ai noroc…

- ***Cum se comportă românii în comunităţile româneşti din SUA şi românii din diaspora, în general ?***

- Primii paşi, pe tărâm străin, îi faci sprijinit de românii exilaţi. Pe mine, m-a luat în primire şi m-a sfătuit domnul Ioan Nicoară, de la "Tolstoy Foundation". Bisericile şi cluburile/centrele culturale îi mai unesc pe români. Împărţim ziare româneşti (din ţară ori "de afară") între noi, şi, mai rar, cărţi

româneşti. Ne transmitem, la telefon, veşti din România, de la rude, prieteni. Desigur, există şi divergenţe. De pildă, s-a înfiinţat Asociaţia Românilor din Arizona, în 1992: Preşedinte – Laura Georgescu (de la Phoenix Refugee Center), Vicepreşedinte – Ioan Nicoară. Iar un student la doctorat din Tempe (Arizona State University) a încercat să formeze Asociaţia Studenţilor Români din America (1991). Recent, domnul Nicoară a pus bazele filialei din Arizona a Societăţii "Avram Iancu" (cu sediul la Cluj), pentru sprijinirea relaţiilor cu Transilvania.

- Ce este "Tolstoy Foundation", de ce poartă acest nume, şi cu ce se ocupă ea ?

- Fundaţia "Tolstoy" este o organizaţie de stat, care se ocupă cu integrarea emigranţilor proaspăt sosiţi în societatea americană. Cea care a iniţiat-o este nepoata marelui scriitor rus Lev Tolstoi, de aici şi această denumire.

- Ce este Curentul Paradoxist, prin ce se manifestă, în SUA, şi ce adepţi are, în lume ? Există publicaţii care-l servesc şi susţin ?

- Mişcarea Literară Paradoxistă s-a născut din refuzul de a creea, într-o societate ermetică, unde până şi simţurile erau controlate. Deci, a scrie fără a scrie, a face literatură, fără literatură…În final, Mişcarea Literară Paradoxistă a generalizat noţiunea de literatură, incluzând, în sfera acesteia, elemente diametral opuse. De pildă, la Festivalul Internaţional de Poezie de la Bergerac, Franţa, 13-14 iunie 1992), am vorbit despre Poezia Tridimensională, astfel:

F "o floare propriu-zisă reprezintă un poem";

F "o rachetă luându-şi zborul reprezintă un poem";

F "un trecător, pe stradă, reprezintă un poem, ajungându-se până la poezia << nedimensională >> (folosindu-ne de forma abstractă a matematicii), poezii în Spaţii Banach, poezii în Spaţii Riemmann"… Contrar celorlalte avangarde, PARADOXISMUL nu neagă curentele-şcolile-operele anterioare, ci le extinde spre infinit! Literatura-obiect, preluată întocmai din natură, nealterată. În SUA, editez revista "The Paradoxist Literary Movement Journal" (multilingvă), la care te invit să colaborezi. S-au publicat, deja: volumul-eseu (dens, documentat, punând punctul pe i): "Mişcarea Literară Paradoxistă", de Constantin M. Popa, din Craiova, şi "Anthology of the Paradoxist Literary Movement", de Jean-Michel Levenard, Ion Rotaru, Arnold Skemer (cuprinzând comentarii în franceză, română, engleză, spaniolă, portugheză, italiană, cambodgiană, chineză, privind PARADOXISMUL). Revista are "adepţi" în vreo 20 de ţări, sau mai bine. Corespondenţa poştală mă sufocă, mă sleieşte de puteri. Nu mai am timp şi de altceva.

- Cartea ta, apărută în ţară, şi intitulată "America – paradisul diavolului, Jurnal de emigrant", a fost bine primită de cititorii din România. Urmează o alta, o continuare a ei ? Ce alte planuri scriitoriceşti şi editoriale te animă ?

- Sunt prins, până peste cap, în acest paradoxism, şi nu pot (din păcate, oare?) completa, prea mult, "Jurnalul". Doar vagi impresii, nimicuri, din ultimul timp. Sunt şi derutat. În ce direcţie s-o apuc ?! În 1993, mi-au apărut: primul roman intitulat, în mod paradoxist, "NONROMAN", şi primul volum de piese de teatru intitulat "Metaistorie", care cuprinde o trilogie – "Formarea Omului Nou", "O lume întoarsă pe dos" şi "Patria de animale". Tratează tema totalitarismului. Au fost scrise în perioada dictaturii, cu frica în sân de a nu fi descoperite… Le-am ascuns, înainte de a evada din ţară, în podul casei de la Bălceşti, un exemplar, şi, un altul, îngropat în… vie (!), pus într-o cutie de fier, lângă rădăcina unui piersic. Încercasem să scot, peste graniţă, nişte lucrări, prin intermediul unui verişor, care era marinar, pe Dunăre, dar băiatul, de teamă (cred că făcuse pe el!), a ars o parte din ele. Sute de pagini de manuscrise am pierdut atunci, iar altele mi-au fost confiscate de Securitate, bănuiesc (fiindcă 3 plicuri mari, groase, expediate recomandat din Craiova, la începutul lui septembrie 1988, către Chantal Signoret, în Franţa, traducătoarea volumului meu de poeme, intitulat "Formule pentru spirit", n-au ajuns niciodată la destinaţie! Păstrez şi acum recipisele de la poştă…

- Ce tratează "NONROMAN"-ul ?

- Disperarea intelectualului, într-un sistem totalitar. Proză barocă, eseistică, în mod ciclic. Semi-autobiografică, în contra-sens. Despre îndobitocire.

- Ce înseamnă un week-end, în stil american, sau cum se distrează americanul de rând în cursul săptămânii şi, mai ales, la sfârşit de săptămână ?

- Americanul de rând simte nevoia, în week-end, să iasă (to go out). Îşi suie familia în maşină, apoi merg la un picnic, sau restaurant, fie în vreo localitate turistică din jur (până la o distanţă de 100-200 de mile). Ori la film – cinematografele mai rezistă. Alţii sunt ahtiaţi după fotbalul american (un fel de rugby), baseball (asemănător cu oina noastră), baschet… Dar, destul de mulţi americani lucrează şi în week-end, ore suplimentare. Aici se munceşte mai mult decât în Europa !

- Cum au fost receptate, în SUA, "incidentele" cu minerii, de la Bucureşti, din timpul regimului Iliescu, şi diversele "întâmplări", mai puţin democratice, prin care a trecut România, din 1990 încoace ?

- Ion Iliescu nu a fost deloc agreat, în SUA, pentru motivul că a fost comunist! Dar s-a trecut cu vederea, de pildă, că şi unii membrii UDMR, cum a fost Domokos Geza, au fost membrii ai CC al PCR ! Interesul politic poartă fesul! Incidentele cu minerii au fost intens criticate de mass-media americană. Vreau să subliniez, totuşi, că americanul de rând se interesează puţin de politică – incomparabil mai puţin decât românul de rând. Americanul de rând este preocupat de uvertura unui business, cum să-şi investească banii, cum să câştige cât mai mult. Nu pierde timpul cu baliverne !

- Există vreo formulă a reuşitei în viaţă, în SUA ?

- Munca. Zbaterea. Şi, mai ales, Şansa.

- Ce ar trebui să facă românul dornic de o viaţă mai bună şi speriat de comunism şi de urmările lui, care ar dori să devină un cetăţean onorabil al SUA ?

- Mai întâi, să obţină viza americană. Ori să intre, ilegal, pe teritoriul SUA, şi să ceară, regulat, vize (de lucru, de rezidenţă, de azil), dar asta nu mai e "onorabil"…

- În cât timp crezi că se va realiza democratizarea reală a României ?

- Un regizor francez, Jean-Paul Micouleau, de la Institute d'Etudes Française din Istanbul, estima cam la 10 ani perioada de tranziţie spre libertate a ţărilor de est. Dar, s-a dovedit că această perioadă de tranziţie durează neprevăzut de mult…

Te-ai reîntoarce, vreodată, în România, definitiv ? Când, şi în ce condiţii ?

- Voi reveni, în ţară, definitiv, cum spui tu, cel mai târziu, spre pensie. Ca scriitor de limbă română, în străinătate, mă ratez! Limba îmi rămâne, aici, neevoluată, izolată. Am făcut abonamente la reviste literare din România, ca să-mi menţin prospeţimea vocabularului. Posed o bibliotecă minusculă, din clasicii români, şi corespondenţă epistolară cu prieteni şi rude.

Emilian MIREA